ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ ΜΕ ΘΕΜΑ:

«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΚΑΤΟΧΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ»

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ:

Αυτό το διδακτικό σενάριο εστιάζει στις «αθέατες» όψεις της Ιστορίας της περιόδου 1940-1944, όπως η καθημερινή ζωή των οικογενειών, η συμμετοχή των αδύναμων κοινωνικά ομάδων στην Αντίσταση, η παρουσία των ανθρώπων του Πολιτισμού στην εποχή της Κατοχής και οι τρόποι Αντίστασης, το δομημένο ανθρωπογενές περιβάλλον και οι χρήσεις του στις ζοφερές αυτές εποχές (π.χ. πλατείες, δρόμοι, κτήρια ως μάρτυρες γεγονότων και διαδικασιών δηλωτικών του εκάστοτε ιστορικού συγκείμενου κ.α.).

Αξιοποιήθηκε πρωτογενές και δευτερογενές ιστορικό υλικό, καθώς και ψηφιοποιημένες συλλογές με δωρεάν πρόσβαση από το διαδίκτυο.

Προτείνονται δραστηριότητες με στόχους ιστορικού, πολιτισμικού, οπτικού και ψηφιακού γραμματισμού, σύμφωνα με τις νεότερες θεωρίες μάθησης των πολυγραμματισμών των Kalantzis & Cope[1], σύμφωνα με τις οποίες είναι δομημένα και τα τελευταία Α.Π. για τα γλωσσικά μαθήματα.

Το σενάριο μπορεί να αναπτυχθεί στο πλαίσιο της Ζώνης Βιωματικών Δράσεων, με έμφαση σε ενσυναισθητικές και βιωματικές προσεγγίσεις (Τοπική Ιστορία, Τέχνη και Πολιτισμός) και των Ερευνητικών Εργασιών (Α και Β΄ Λυκείου) ή στο πλαίσιο της Ιστορίας της Γ΄ Γυμνασίου με τη μορφή ερευνητικής εργασίας, αφού απαιτεί περισσότερες διδακτικές ώρες. Φυσικά μπορείτε να επιλέξετε να χρησιμοποιήσετε αποσπάσματα του προτεινόμενου υλικού με διαφορετικό τρόπο με θεματικά μικρά εργαστήρια.

ΣΤΟΧΟΙ:

Επιδιώκεται οι μαθητές:

- να γνωρίσουν πτυχές της καθημερινής ζωής στην Ελλάδα του Πολέμου, της Κατοχής, της Αντίστασης και της Απελευθέρωσης,
- να εξοικειωθούν με την ιστορική αφήγηση και ορολογία του σχολικού εγχειριδίου που αφορά στην περίοδο 1940-44,
- να εντοπίσουν τις συνέπειες του πολέμου, της κατοχής και της αντίστασης του λαού στην καθημερινή ζωή των πολιτών: αντρών, γυναικών, παιδιών,
- να εκφράσουν προφορικά και γραπτά, βασικά σημεία της καθημερινότητας της εποχής που μελετάμε,

[1] http://neamathisi.com/kalantzis-cope, http://newlearningonline.com/kalantzis-and-cope, http://newlearningonline.com/multiliteracies, http://newlearningonline.com/learning-by-design

- να συναισθανθούν τις δυσκολίες και τις αθέατες πλευρές στην Ελλάδα της Κατοχής,
- να δημιουργήσουν πρωτότυπες αναπαραστάσεις της καθημερινότητας της εποχής 1940-1944, στην Ελλάδα,
- να συγκρίνουν τη σύγχρονη εποχή- όσο αυτό είναι εφικτό- και τη δική τους καθημερινότητα με αυτή των οικογενειών στην Κατοχή,
- να αναπτύξουν δεξιότητες αποδόμησης και αναδιατύπωσης της ιστορικής αφήγησης με βάση πολυτροπικά κείμενα και αξιοποίηση πρωτογενών και δευτερογενών πηγών για θέματα όπως: οι συγκοινωνίες, η κοινωνία, η καλλιτεχνική ζωή, η αντίσταση μέσα από την λογοτεχνία, το θέατρο, τη φωτογραφία,
- να ασκηθούν στην αποκωδικοποίηση οπτικού και ψηφιακού υλικού.

➢ Ακολουθεί ο χωρισμός σε ομάδες με τον πλέον πρόσφορο για εσάς τρόπο. Οι ομάδες έχουν συγκεκριμένη αποστολή και ονομάζονται αναλόγως:

➢ Συγκοινωνιολόγοι,
➢ Καλλιτέχνες,
➢ Ιστορικοί,
➢ Δημοσιογράφοι,
➢ Εικαστικοί/ φωτογράφοι.

Διδακτικό Σενάριο με θέμα: 1

«Η Καθημερινή ζωή στην Κατοχή και την Αντίσταση» 1

ΠεριγραφΗ: 1

Στόχοι: 1

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 4

(ΚΟΙΝΟ ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΟΜΑΔΕΣ)..... 4

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1 11

ΟΜΑΔΑ Α΄ 11

ΟΙ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΟΙ (Μέσα Μεταφοράς).....11

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 2 15

ΟΜΑΔΑ Β – ΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ (ΜΟΥΣΙΚΗ-ΘΕΑΤΡΟ).....15

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 3 20

ΟΜΑΔΑΣ Γ΄: ΟΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ 20

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 4 25

ΟΜΑΔΑ Δ΄: ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ.....25

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 5 30

ΟΜΑΔΑΣ Ε΄: ΕΙΚΑΣΤΙΚΟΙ- ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΙ 30

«Η ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΩΣ ΠΡΑΞΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ».....30

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

(ΚΟΙΝΟ ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΟΜΑΔΕΣ)

1. Επισκεφθείτε τον ηλεκτρονικό πίνακα/ ιστοσελίδα/ιστολόγιο/wiki/ που έχει δημιουργηθεί για την **καθημερινή ζωή στην Αθήνα της Κατοχής** και, αφού διαβάσετε τις σχετικές με τον 2^{ο} Παγκόσμιο Πόλεμο ενότητεςτου σχολικού βιβλίουΙστορίας, να δημιουργήσετε μια **χρονογραμμή** με το λογισμικό **timetoast[2],** που να περιλαμβάνει τα σημαντικότερα γεγονότα που αναφέρονται εκεί. Μπορείτε να αναζητήσετε σχετικές εικόνες από τη μηχανή αναζήτησης της Google και να τις ενσωματώσετε στη χρονογραμμή σας. Εναλλακτικά, η χρονογραμμή της εποχής μπορεί να καταγραφεί στον πίνακα της τάξης.

2. Βασιζόμενοι στα όσα αναφέρονται στο **σχολικό σας βιβλίο**, να δημιουργήσετεέναν πίνακα με τέσσερις στήλες (Πόλεμος, Κατοχή, Αντίσταση, Απελευθέρωση), όπου, θα καταγράψετε λέξεις/φράσεις - κλειδιά για κάθε ένα από τα παραπάνω αναφερθέντα θεματικά πεδία, όπως τις βρίσκετε στην ιστορική αφήγηση του σχολικού βιβλίου. Στον πίνακα που ακολουθεί υπάρχουν ενδεικτικές αναφορές[3]:

[2] http://www.timetoast.com/timelines/1109082 (έτοιμη χρονογραμμή για Β΄Π.Π. –Κατοχή-Απελευθέρωση). Καλό είναι ο διδάσκων να έχει μεριμνήσει ώστε τα εργαλεία Web 2.0 (π.χ. dipity, linoit, wordle, screenshotcaptorκ.λπ, που θα αξιοποιηθούν από τους μαθητές) να βρίσκονται διαθέσιμα στην ιστοσελίδα/ διαδικτυακό πίνακα.

[3] Ο πίνακας μπορεί να προεκταθεί σύμφωνα με τις ανάγκες.

ΠΟΛΕΜΟΣ	***ΚΑΤΟΧΗ***	**ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ**	**ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ**
Ελληνοϊταλικός πόλεμος 28 Οκτ. 1940 ΟΧΙ - Εθνική γιορτή ηρωική ελληνική αντεπίθεση απελευθέρωση ελληνικών εδαφών υπό ιταλικό έλεγχο κατάληψη πόλεων μεταφορά μετώπου στην Αλβανία θάνατος Ι.Μεταξά Αλ.Κορυζής Εαρινή επίθεση Ελληνικό πολεμικό ναυτικό Ελληνική πολεμική αεροπορία			
Ελληνογερμανικός πόλεμος Γερμανική επίθεση από Βουλγαρικό και Γιουγκοσλαβικό έδαφος Γενναία ελληνική αντίσταση Τσολάκογλου-υπογραφή	Γερμανική, Ιταλική, Βουλγαρική (τριπλή κατοχή) Διορισμένη κυβέρνηση Δωσίλογοι (συνεργάτες κατακτητών) Μέτρα	Αντίσταση στις πόλεις: Απεργίες 1942 Γεν. Απεργία 1943 Κηδεία Κ.Παλαμά-συλλαλητήριο ΕΠΟΝ Ελληνίδες : Η. Αποστόλου, Λ.Καραγιάννη,	Ελληνική κυβέρνηση=> Αίγυπτος Συμφωνία Λιβάνου=> Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας **Απελευθέρωση: 12/10/1944** Γ. Παπανδρέου-

συνθηκολόγησης 27 Απριλίου 1941 Γερμανοί στην Αθήνα Βασιλιάς + Ελλ. Κυβέρνηση Κρήτη: Μάχη της Κρήτης Κυβέρνηση Καΐρου ……. …….	καταστολής Δέσμευση οικονομικών πόρων , έλλειψη ειδών πρώτης ανάγκης, πείνα, μαύρη αγορά, χειμώνας 1941-42, αποστολές τροφίμων, Ερυθρός Σταυρός	Η.Κωνσταντοπούλου, Π.Σταθοπούλου. Γυναίκες και σον ΕΛΑΣ Μαζικά Αντίποινα(Π.3) Τάγματα Ασφαλείας Εκτελέσεις αμάχων Καλάβρυτα, Μπλόκο Κοκκινιάς «Ελεύθερη Ελλάδα» Λαϊκές επιτροπές για διοίκηση, εκπαίδευση, πολιτισμό 1944: ΠΕΕΑ: Κυβέρνηση του βουνού. Εθνικό Συμβούλιο=> Κορυσχάδες	Αθήνα. (Φ.4)

- **Αφού διαβάσετε τα παρακάτω κείμενα να απαντήσετε στις ερωτήσεις που τα συνοδεύουν. Τις απαντήσεις σας θα τις καταγράψτε με μορφή πίνακα κειμενογράφου (word) και στη συνέχεια θα τις επικολλήσετε στον ηλεκτρονικό πίνακα με sticker του χρώματος που έχει οριστεί για την ομάδα σας[4].**

[4]Τα χρώματα των stickers/ post-it στο linoit μπορούν να διαφοροποιηθούν κατά βούληση.

ΠΗΓΗ 1

Ο ελληνοϊταλικός πόλεμος μέσα από δύο μαρτυρίες στρατιωτών-λογοτεχνών[5]

α.Το κρύο ήταν φοβερό, αφάνταστο. Από το κρύο αυτές τις ώρες σου πονούσε κυριολεκτικά η ψυχή και σου 'ρχόταν, σα μωρό, να μπήξεις τα κλάματα, έτσι χωρίς να ξέρεις κι εσύ τι ζητάς και τι θα βγάλεις μ' αυτό. Απ' το περιορισμένο του χώρου δεν μπορούσες να κάνεις δυο βήματα και καθόσουν εκεί ακίνητος, ξυλιασμένος, έτσι σα να 'χει παγώσει κι αυτό το ίδιο το μυαλό σου, χτυπώντας μόνο από καιρό σε καιρό το 'να σου χέρι με τ' άλλο, έτσι σαν στο στίχο της απελπισίας του Σολωμού.

Γ. Μπεράτης, *Το πλατύ ποτάμι* (1946-47), Ερμής, Αθήνα 1992, σ. 145.

β.Νύχτα πάνω στη νύχτα βαδίζαμε ασταμάτητα, ένας πίσω απ' τον άλλο, ίδια τυφλοί. Με κόπο ξεκολλώντας το ποδάρι από τη λάσπη, όπου φορές, εκατό βούλιαζε ίσαμε το γόνατο.Επειδή το πιο συχνά ψιχάλιζε στους δρόμους έξω, καθώς μες στην ψυχή μας. Και τις λίγεςφορές όπου κάναμε στάση να ξεκουραστούμε, μήτε που αλλάζαμε κουβέντα, μονάχα σοβαροί και αμίλητοι, φέγγοντας μ' ένα μικρό δαδί, μία-μία εμοιραζόμασταν τη σταφίδα. Ή φορές πάλι, αν ήταν βολετό, λύναμε βιαστικά τα ρούχα και ξυνόμασταν με λύσσα ώρες πολλές, όσο να τρέξουν τα αίματα.Τι μας είχε ανέβει η ψείρα ως το λαιμό, κι ήταν αυτό πιο κι απ' την κούραση ανυπόφερτο.

Οδ. Ελύτης, *Άξιον Εστί* (1960).

Ερωτήσεις- Δραστηριότητες 1

- Πώς περιγράφεται η κατάσταση των στρατιωτών στο μέτωπο και πώς θα χαρακτηρίζατε την καθημερινότητα των πολεμιστών εκεί;
- Να δημιουργήσετε έναν φανταστικό διάλογο ανάμεσα σε στρατιώτες που απολαμβάνουν στιγμές ανάπαυσης.
- Να δημιουργήσετε ένα μικρό κόμικ για τη ζωή στο μέτωπο. Το κόμικ θα έχει τέσσερα πλαίσια και θα δημιουργηθεί στο http://stripgenerator.com/strip/create/

[5]Τα κείμενα εμπεριέχονται στο σχολικό βιβλίο των Ευ. Λούβη – Δ. Ξιφαρά, Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία - Γ΄ Γυμνασίου, ενότητα 47, σ. 130.

ΠΗΓΗ 2

Οι τελευταίες εβδομάδες του πολέμου στην Αλβανία ήταν εξαιρετικά πλούσιες σε πολιτικές διεργασίες στο επίπεδο των πολεμιστών του μετώπου και της κοινωνίας [...]. Η ρήξη ανάμεσα στην ελληνική κοινωνία και την ηγεσία της έγραψε τις ημέρες αυτέςτο πρώτο της κεφάλαιο.[...] Για τους εκατοντάδες χιλιάδες φαντάρους που πήραν το δρόμο του γυρισμού με τα πόδια [...], ο τρόπος της κατάρρευσης δεν άφηνε καμία αμφιβολία. Η στρατιωτική ηγεσία πρόδωσε, η πολιτική δραπέτευσε. Στην ατελείωτη πεζοπορία και στη μιζέρια που αντίκρισαν πίσω όσοι επέστρεψαν, τέτοιου είδους συμπεράσματα βρήκαν σταθερά επιχειρήματα, έτσι ώστε να μεταβληθούν σε βαθιά ριζωμένη πεποίθηση και πολιτική κρίση.

Γ. Μαργαρίτης, «Ο πόλεμος 1940-1941», Ιστορία του νέου ελληνισμού, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003, τόμ. 8ος, σ. 30-32

Ερωτήσεις- Δραστηριότητες 2

- Αφού διαβάσετε την Πηγή 2 [6], να ερμηνεύσετε τη σημασία των εξής φράσεων του Γ. Μαργαρίτη: *«Η ρήξη της ελληνικής κοινωνίας με την ηγεσία της έγραψε τις ημέρες αυτές το πρώτο της κεφάλαιο. […] Η στρατιωτική ηγεσία πρόδωσε, η πολιτική δραπέτευσε».*

ΠΗΓΕΣ 3-4

Πηγή 3

«Κι όταν μιλάμε για αντίσταση, δεν πρέπει να τρέχει ο νους μας μόνο στην ένοπλη πάλη και στον ένοπλο αγώνα στα πολεμικά μέτωπα στα βουνά. Όταν λέμε Εθνική Αντίσταση δεν εννοούμε μόνον εκείνους που συμμετείχαν ενεργητικά στον αγώνα, ή ανήκαν σε αντιστασιακές οργανώσεις. Δε λογαριάζουμε μόνο τους αντιστασιακούς, αυτούς που παίζαν τη ζωή τους κορώνα-γράμματα, κάθε μέρα, τους πρωτοπόρους, τους τολμηρούς, τα παλληκάρια, τους μπροστάρηδες. Όταν αναφερόμαστε στην Εθνική Αντίσταση, δεν εννοούμε μόνο τους φυλακισμένους, τους ομήρους, τους εκτελεσμένους. **Συμπεριλαμβάνουμε όλους όσοι αντιστέκονταν με οποιονδήποτε τρόπο στην κατακτητή**. Όλους εκείνους οι οποίοι με την ανυπακοή τους να πειθαρχήσουν στις εντολές του κατακτητή, με την άρνησή τους, με την εναντίωσή τους να αποδεχτούν οποιαδήποτε εντολή του, δεν υπέκυπταν, αλλά αγωνίζονταν. Αντίσταση έκανε και ο μαχητής και εκείνος που δεν πίστευε σε όσα του κανοναρχούσε ο κατακτητής. Αντίσταση έκανε κι όποιος έδινε

[6] Η πηγή εμπεριέχεται στο σχολικό βιβλίο των Ευ. Λούβη – Δ. Ξιφαρά, Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία - Γ΄ Γυμνασίου, ενοτ. 47, σ. 131

μια μπουκιά ψωμί στον πεινασμένο και μια κούπα νερό στο διψασμένο να ξεδιψάσει.
Αντίσταση έκανε και η μάνα του αγωνιστή, του ομήρου, του φυλακισμένου, που ξεροστάλιαζε ώρες, μεσάνυχτα, μήνες και χρόνια να τον περιμένει μπροστά στις θύρες της αγωνίας και προσμονής, κι εκείνος να μην έρχεται κι ούτε να παίρνει μήνυμά του. [...] **Η ικανότητα να μετατρέπεται από το κάθε άτομο, το καθεστώς της δουλείας, με την πείνα, τις αρρώστιες, τους βασανισμούς και τις εκτελέσεις, σε καθεστώς που έπρεπε να ανατραπεί, αυτό αποτελούσε κατάφαση στη ζωή και κατάφαση αγώνα γαι τη ζωή, αυτό εσήμαινε αντίσταση. Η αντίσταση προσδιορίζει την έννοια της προσφοράς γαι τη σωτηρία του συνόλου, την υπέρτατη έγνοια για το κοινωνικό σύνολο, για το έθνος».**

Μανώλης Γλέζος, *Εθνική Αντίσταση 1940-1945*, Α΄, Αθήνα: Στοχαστής, σ. 61-63

Πηγή 4

Το ΕΑΜ κυκλοφόρησε τον Σεπτέμβριο του 1942 ένα ολιγοσέλιδο κείμενο στο οποίο παρουσίαζε τις επιδιώξεις του. Συντάκτηςτου κειμένου ήταν ο παιδαγωγός Δημήτρης Γληνός. Απόσπασμα από αυτό είναι το κείμενο που ακολουθεί[7]:

Οι μορφές της πάλης είναι άπειρες. Αρχίζουνε από τις πιο απλές ενέργειες [...] και φτάνουν ως την ένοπλη σύγκρουση στο πεδίοτης μάχης. [...] Πρώτα-πρώτα η άρνηση κάθε συνεργασίας με τους ξένους. [...] Ν' αποφεύγετε να τους μιλάτε, ν' αποφεύγετε να δίνετε κάθε πληροφορία [...]. Κάθε δουλική προθυμία στην εξυπηρέτησή τους είναι εγκληματική. [...] Ν' αποφεύγετε όσο μπορείτε κάθε συναλλαγή με τους ξένους καταχτητές, κάθε αγοραπωλησία. [...] Να κυνηγάτε και να στιγματίζετε όλους τους χαφιέδες, τους προδότες, τους καταδότες, τους συνεργάτες της Γκεστάπο και των Καραμπινιέρων να τους περιβάλλετε με την κοινή καταφρόνηση και με την απειλή της φοβερώτερης τιμωρίας. [...] Περνώντας τώρα στην ενεργητική αντίσταση, πρέπει να αγωνίζεστε για τα δικαιώματά σας, κάθε στιγμή [...]. Τα απεργιακά κινήματα είναι η σπουδαιότερη μορφή της ομαδικής πάλης και η αποτελεσματικότερη. [...] Αν σκύβαμε το κεφάλι θα είμαστε πεθαμένοι και ελεεινοί δούλοι του κατακτητή. [...] Μα η ενεργητική αντίσταση προχωρεί όλο και σε ανώτερες μορφές πάλης, φτάνοντας ως τον ανταρτοπόλεμο [...] και τέλος ως την μαζική ένοπλη αντίσταση, όταν θα παρουσιαστεί η κατάλληλη στιγμή.

Δ. Γληνός, *Τι είναι και τι θέλει το Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο*, Αθήνα 1942, σ. 59-62.

Ερωτήσεις- Δραστηριότητες 3

- **Αφού μελετήσετε τις πηγές 3-4 να καταγράψετε τις μορφές αντίστασης.**
- **Αφού σκεφθείτε τους τομείς της καθημερινής ζωής στην Κατοχή με τους οποίους θα θέλατε να ασχοληθείτε (π.χ. πείνα, αντίσταση, παιδιά, γυναίκα, εργασία,**

[7]Η πηγή εμπεριέχεται στο σχολικό βιβλίο των Ευ. Λουβή – Δ. Ξιφαρά, Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία - Γ΄ Γυμνασίου, ενοτ. 48, σ. 132

διατροφή, πολιτισμός, κ. λπ.)[8], να αναζητήσετε σχετικές εικόνες και με βάση αυτές, να περιγράψετε την ημέρα ενός παιδιού της ηλικίας σας στην περίοδο της Κατοχής και την ημέρα της Απελευθέρωσης. «Καρφιτσώστε» τα αποτελέσματα της εργασίας σας στον ηλεκτρονικό πίνακα / ιστοσελίδα / ιστολόγιο / wiki / που έχει δημιουργηθεί για την καθημερινή ζωή στην Αθήνα της Κατοχής.

- **Κατοχή, Αντίσταση και Απελευθέρωση: με αφορμή τις λέξεις αυτές να δημιουργήσετε ένα μικρό κόμικ, με τρία πλαίσια στο http://stripgenerator.com/strip/create/ χρησιμοποιώντας το e- mail που σας έχει δοθεί και να το αναρτήσετε στο linoit του μαθήματος.**

Σημείωση:

• Για τις άγνωστες λέξεις που ίσως έχετε, μπορείτε να συμβουλευτείτε το διαδικτυακό λεξικό της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα.
• Ο λογαριασμός ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που θα σας ζητηθεί και ο κωδικός πρόσβασης για τις εκπαιδευτικές εφαρμογές, σας έχουν δοθεί από τον καθηγητή σας και είναι διαθέσιμα στις «Οδηγίες» στην επιφάνεια εργασίας και στο linoit σας.
• Στο τέλος κάθε δραστηριότητας σώστε τα αρχεία που έχετε δημιουργήσει στον φάκελο με το όνομα «Κατοχή KZ» που βρίσκεται στην επιφάνεια εργασίας του υπολογιστή σας.
• Στο τέλος της ώρας επιβεβαιώστε ότι έχετε σώσει τα αρχεία, όπως σας έχει υποδειχθεί, και ότι έχετε κρατήσει αντίγραφό τους σε μία φορητή μονάδα αποθήκευσης USB

[8]Χρήσιμα «μέσα» εδώ είναι η «ιδεοθύελλα» (brainstorming) ή κάποιο ψηφιακό εργαλείο, π.χ. http://mind42.com/, κλ.π

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1

ΟΜΑΔΑ Α΄

ΟΙ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΟΙ (Μέσα Μεταφοράς)

ΠΗΓΕΣ:

- **Περιηγηθείτε στην ισστοσελίδα:**
  http://wwk.kathimerini.gr/kath/7days/1999/04/25041999.pdf :
  Αφιέρωμα «Η Αθήνα της Κατοχής» , 25/4/1999. Σελ. 12 κ.εξ. «Τραμ και Γκαζοζέν»[9] και :

Ερωτήσεις- Δραστηριότητες 1

I. Κρατείστε σημειώσεις σχετικά με τα **μέσα μαζικής μεταφοράς** στην Αθήνα της Κατοχής, τη δυνατότητα **κυκλοφορίας** στους δρόμους, τις **εικόνες** που θα έβλεπε κάποιος γύρω του.

II. Με βάση τις σημειώσεις σας να συντάξετε σύντομο **κείμενο** για τις συνθήκες κυκλοφορίας στην Αθήνα της Κατοχής σε μορφή **Word** (έως 120 λέξεις) και να το αναρτήσετε στον ηλεκτρονικό πίνακα linoit, που σας έχει δοθεί. Μπορείτε να συμπεριλάβετε σχετικές **εικόνες** από το διαδίκτυο.

III. Να κατασκευάσετε ένα συννεφόλεξο **wordle** με το παραπάνω κείμενο. Ποιες είναι οι λέξεις - κλειδιά, όπως αυτές αναδεικνύονται από το συννεφόλεξο;

IV. Να δημιουργήσετε μια **ιστορία ή έναν φανταστικό διάλογο** σχετικά με τις **μετακινήσεις**στην Κατοχική Αθήνα, με τίτλο: «**Τραμ, γκαζοζέν και κάρα στην Αθήνα**» (μπορείτε να σκεφτείτε κι άλλους τίτλους). Η ιστορία σας μπορεί να έχει: α) μορφή κόμικ με 6 τετράγωνα (μπορείτε να αξιοποιήσετε το **comicstripgenerator** ή άλλο εργαλείο web) ή β) μορφή **χρονογραφήματος** έως 250 λέξεις. Αν πάλι επιλέξετε να δημιουργήσετε διάλογο, καταγράψτε τον και μετά να τον ηχογραφήσετε με το εργαλείο **screenr**, ή σε αρχείο **mp3**.

[9]Εναλλακτικά η ομάδα μπορεί να αξιοποιήσει το υλικό που παρατίθεται στο τέλος του Φύλλου Εργασίας της Ομάδας Α΄.

V. Προσοχή: Τα παραπάνω θα τα αναρτήσετε στον κοινό πίνακα **linoit**, με αυτοκόλλητο **γαλάζιου** χρώματος. (Αντιστοίχως, μπορείτε να αναρτήσετε τις εργασίες σας στην ιστοσελίδα, ιστολόγιο, wiki της τάξης σας).

ΠΗΓΗ 1

*«Είχαμε ραντεβού με τη Ζώρζ στη **στάση του Μουσείου** για να μας πάει στο σπίτι που μας περίμεναν. Καθένας έπρεπε να φτιάξει κάτι φαγώσιμο, ό, τι μπορούσε. Η μαμά μας είχε φτιάξει κεφτέδες από φλούδι πατάτας. Μας άρεσαν τόσο που λέγαμε κι όταν τελειώσει η Κατοχή εμείς θα τρώμε κεφτέδες από φλούδια. Δεν ξαναφάγαμε ποτέ. Εκείνο το βράδυ όμως στο πάρτυ δεν έμεινε ούτε ψίχουλο» .*

Α. Ζέη, *Με μολύβι φάμπερ νούμερο δύο,* Μεταίχμιο, Αθήνα 2013,σ. 224

Ερωτήσεις- Δραστηριότητες 2

I. Ποια στάση εννοεί η συγγραφέας;Σε ποιο Μουσείο αναφέρεται;

II. Βρείτε σύγχρονες φωτογραφίες της «στάσης Μουσείο»

III. Ποιες γραμμές της αστικής συγκοινωνίας περνούν από αυτήτη στάση σήμερα; Αναζητήστε τις στην ιστοσελίδα του ΟΑΣΑ ή στο Googlemaps.

IV. [Με την ευκαιρία, μπορείτε να επισκεφτείτε τα δυο μουσεία των οδών Πατησίων- Μπουμπουλίνας….Ποια είναι;]

Ενδεικτικές Πηγές- Τεκμήρια προς αξιοποίηση:

- **Ντοκυμαντέρ**: http://www.ert-archives.gr/V3/public/main/page-assetview.aspx?tid=91248&autostart=0
- **«Αναζητώντας τη χαμένη εικόνα» Μέρες Γερμανικής Κατοχής» , Κύκλος 1, Επεισόδιο 003, Διάρκεια 00:28:11**[10]

[10]*«Σε αυτό το επεισόδιο της σειράς ντοκιμαντέρ προβάλλεται μια σύνθεση οπτικοακουστικού αρχειακού υλικού από την περίοδο της γερμανικής κατοχής στην Ελλάδα και κυρίως στην Αθήνα. Αρχικά παρουσιάζονται πλάνα από την είσοδο των γερμανικών στρατευμάτων στη Θεσσαλονίκη και την Αθήνα και την ανάρτηση της ιταλικής και ναζιστικής σημαίας στην Ακρόπολη. Ακολουθούν πλάνα κεντρικών αθηναϊκών κτιρίων που επιτάχθηκαν από τις δυνάμεις κατοχής. Επίσης προβάλλονται σκηνές της καθημερινής ζωής κατά τη διάρκεια της Κατοχής, οι συγκοινωνίες με τα τραμ και τα γκαζοκίνητα λεωφορεία, το συσσίτιο και ο λιμός που εξολόθρευσε τον άμαχο πληθυσμό της πόλης με πλάνα από την περισυλλογή νεκρών από τους δρόμους, την περίθαλψη παιδιών και ενηλίκων εξασθενημένων από την ασιτία. Περιλαμβάνονται πλάνα από το ανατιναγμένο κτίριο της Ελληνικής Σοσιαλιστικής Πατριωτικής Οργάνωσης (ΕΣΠΟ) από την ΠΕΑΝ (Πανελλήνιος Ένωσις Αγωνιζομένων Νέων) και από τις απεργίες και διαδηλώσεις που οργανώθηκαν στην Αθήνα. Τέλος προβάλλονται πλάνα από τις εκτελέσεις Ελλήνων αγωνιστών δι' απαγχονισμού, αλλά και από*

- Λήμμα για την Γερμανική Κατοχή 1941-1944 στην **ελληνική Wikipedia**[11]

Φωτογραφίες:

Φ.1

Το τραμ - Παράσχος Κ., Η Κατοχή. Φωτογραφικά τεκμήρια 1941-1944, Ερμής, Αθήνα 1979, σ.106.

παρελάσεις των Ταγμάτων Ασφαλείας μπροστά από το Καλλιμάρμαρο Παναθηναϊκό Στάδιο και το Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη. Σημαντικό στοιχείο για το οπτικοακουστικό αρχειακό υλικό του επεισοδίου είναι το γεγονός ότι η πλειοψηφία των κινηματογραφικών λήψεων που αναφέρονται στην Αθήνα κατά την περίοδο της γερμανικής κατοχής πραγματοποιήθηκαν από τον ΑΓΓΕΛΟ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ. Με μια μηχανή λήψης 16 χιλιοστών ο ΑΓΓΕΛΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ κινηματογράφησε με μυστικότητα κατά τη διάρκεια της κατοχής σκηνές από την καθημερινότητα των πολιτών, αλλά κυρίως τις βαναυσότητες των κατακτητών εις βάρος τους. Η αξία των λήψεων αυτών καταδεικνύεται και από το γεγονός ότι χρησιμοποιήθηκαν ως αποδεικτικό στοιχείο στη δίκη της Νυρεμβέργης».

[11]Αξιοποιούμε τη Wikipedia πάντα με κριτική διάθεση και ως αφορμή για διερεύνηση ενός θέματος και διασταυρώνουμε πάντα και με άλλες αξιόπιστες πηγές.

Φ.2

Το γκαζοζέν, Βυζάντιος Π., Η ζωή ενός ζωγράφου, ΜΙΕΤ, Αθήνα 1994, εικ.6.,

Ψηφίδες ΚΕΓ - Ιστορία/Λογοτεχνία

Φ.3

Αυτοκίνητα έτοιμα για υπεραστική συγκοινωνία (Ψηφίδες ΚΕΓ)

Παράσχος Κ., *Η Κατοχή. Φωτογραφικά τεκμήρια 1941-1944,* Ερμής, Αθήνα 1979, σ.118.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 2

ΟΜΑΔΑ Β–

ΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ (ΜΟΥΣΙΚΗ-ΘΕΑΤΡΟ)

ΠΗΓΕΣ

Πηγή 1

Σαν αντίδραση ίσως προς τα βάσανα της καθημερινής ζωής ο κόσμος συνωστιζόταν στο θέατρο, στο σινεμά καθώς και σε άλλες ιδιωτικές διασκεδάσεις. Ενώ τα νυχτερινά κέντρα και οι λέσχες άνοιγαν για τους αξιωματικούς του Άξονα και τους μαυραγορίτες – η Όασις στον κήπο του Ζαππείου, η Αρζεντίνα στην οδό Φιλελλήνων, το Κιτ-Κατ ("das beliebteste Lokal in Athen mit den besten Attraktionen") στη Βουκουρεστίου – οι υπαίθριες ρουλέτες είχαν γίνει συνηθισμένο θέαμα στους δρόμους της πρωτεύουσας και στα παράθυρα των καφενείων κρέμονταν πινακίδες που διαφήμιζαν τη «Μεγάλη ρουλέτα εντός». Πράγματα ανήκουστα για την προπολεμική Αθήνα.Γύρω από αυτά τα τραπέζια μπορούσε να δει κανείς παιδιά που πουλούσαν τσιγάρα, ζητιάνους, αλήτες, μαθητές, κλητήρες, αστυνομικούς.«Ένα απερίγραπτο αίσχος», έγραψε σκανδαλισμένος ο Χρηστίδης.Για μερικούς όμως (όπως η Νίνα, η ντούρα, φωνακλού ηρωίδα από το Τρίτο Στεφάνι του Ταχτσή) ο τζόγος έγινε περισπασμός από τη φρίκη και τις ταπεινώσεις της καθημερινής ζωής.Σε άλλους πάλι ίσως έδινε μια ευκαιρία να μαϊμουδίζουν το γκρέμισμα της προπολεμικής τάξης, καθώς οι περιουσίες εξανεμίζονταν και άλλαζαν χέρια λόγω του πληθωρισμού και της λιμοκτονίας.

Mark Mazower, *Στην Ελλάδα του Χίτλερ, Η εμπειρία της Κατοχής*, Αθήνα, 1994, Αλεξάνδρεια, σ. 116.

Πηγή 2

Παρά την αυστηρή λογοκρισία, τις ακατάλληλες ώρες των παρα-

στάσεων αλλά και την οικονομική ένδεια του κοινού, από τα μέσα του 1943 και ιδιαίτερα το 1944, οι θεατρικές αίθουσες θα αρχίζουν να ταυτίζονται στη συνείδηση του κοινού με χώρους συγκέντρωσης και αντίστασης, και η θεατρική κίνηση θα αυξάνει σταθερά. Ίσως δεν θα ήταν υπερβολή αν λέγαμε ότι, από την άποψη της προσέλευσης και της ανταπόκρισης του κοινού, το ελληνικό θέατρο βρέθηκε τα τελευταία χρόνια της Κατοχής σε μια από τις καλύτερες στιγμές του.

[…]

Σίγουρα, η εμπειρία του πολέμου και της Κατοχής δεν αφήνει αδιάφορους τους έλληνες θεατρικούς συγγραφείς. Το ενδιαφέρον, ωστόσο, εκδηλώνεται προοδευτικά και αυξάνει όσο οδεύουμε προς το τέλος της Κατοχής. Θά 'λεγε, μάλιστα, κανείς ότι η μαζικότητα και οι επιτυχίες του αντιστασιακού κινήματος δημιουργούν, όσο περνά ο καιρός, ένα αίσθημα ασφαλειας στον ελληνικο λαο, που με τη σειρα του κανει και τους συγγραφείς πιο τολμηρούς. Έτσι, παρά τις αυστηρές απαγορεύσεις της λογοκρισίας, σε αρκετά από τα έργα αυτής της περιόδου διακρίνει κανείς απηχήσεις της επικαιρότητας, ιδίως στον τρόπο με τον οποίο ενσωματώνεται σ' αυτά η νέα κοινωνική συνείδηση που άρχισε να διαμορφώνει η εμπειρία του ελληνοϊταλικού πολέμου και κυρίως της γερμανικής κατοχής. Η πείνα του '41-'42, το φαινόμενο του μαυραγοριτισμού αλλά και ο ευτελισμός της αξίας του χρήματος έφεραν στην επιφάνεια πολλές από τις αδυναμίες του αστικού κοινωνικού μοντέλου. Από την άλλη, η εθνική συσπείρωση και η γενναιοψυχία που αποκάλυψε ο πόλεμος έθεσαν σε αμφισβήτηση παγιωμένα ιδεολογικά σχήματα και συνέβαλαν ώστε να συνειδητοποιηθούν αρκετές κοινωνικές προκαταλήψεις, τις οποίες οι θεατρικοί συγγραφείς αρχίζουν να εκμεταλλεύονται δραματουργικά, άλλοτε με εύθυμη κι άλλοτε με σοβαρή διάθεση. Η έλλειψη απόστασης, βέβαια, σπάνια τους επιτρέπει να ξεπεράσουν το επίπεδο της απλής καταγραφής, ακόμα κι έτσι όμως η δραματουργία αυτής της εποχής μάς δίνει μια αρκετά σαφή εικόνα των αλλαγών που επέφερε στη συλλογική συνείδηση η κατοχική εμπειρία.

Γλ. Κουκουρίκου, *Ελληνικό Θέατρο και Ιστορία: Από την Κατοχή στον Εμφύλιο(1940-1950)*, Διδ. Διατριβή, ΑΠΘ 2001, σ. 33 και 39-40.

Πηγή 3

«Ο Κουν ετοίμαζε την πρεμιέρα του έργου του Γιώργου (Σεβαστίκογλου) *Κωνσταντίνου και Ελένης*. […] Μέσα στην Κατοχή, κάποιος που δεν είχε δει το έργο αλλά μόνο και μόνο ότι έμαθε ότι ο Κουν ανεβάζει ελληνικό έργο, […] του έρχεται να χορέψει από τη χαρά του![…]. Κι ο Γιώργος δούλευε ακούραστα για την Τέχνη.

Μετέφραζε συνέχεια για τον Κουν έργα που δε θα παίζονταν ποτέ. Μετέφρασε το *Ματωμένο Γάμο* του Λόρκα που με τίτλο *Ματωμένα Στέφανα* δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Τετράδιο*. Κι ο Κουν ανέβασε το *Δρόμο με τις Φάμπρικες* του αμερικανού συγγραφέα Τζον Στάινμπεκ με αλλαγμένο τίτλο *Καπνοτόπια*. Τον συγγραφέα τον μετέτρεψαν σε Ισπανό κι όλα τα ονόματα των προσώπων έγιναν ισπανικά και πέρασε από τη λογοκρισία χωρίς να πάρουν είδηση ότι είναι έργο αμερικάνικο. Ναι, μέσα στην Κατοχή ο Κουν γνώρισε το αμερικάνικο θέατρο στο κοινό**».**

Α. Ζέη, *Με μολύβι φάμπερ νούμερο δύο*, Μεταίχμιο, Αθήνα 2013, σς. 292.

Πηγή 4

Θέατρο

Το θέατρο έδωσε το παρόν εμψυχώνοντας και ψυχαγωγώντας τους Έλληνες πολίτες σε όλη τη διάρκεια της Κατοχής. Στις κατεχόμενες πόλεις και ιδιαίτερα στην Αθήνα οι δυσκολίες που επέβαλλαν η σκληρή λογοκρισία, η οικονομική κρίση και ο περιορισμός της κυκλοφορίας δεν πτόησαν τους καλλιτέχνες. Συχνά γνωστοί θίασοι όπως αυτός της "Κατερίνας", των Βεάκη-Μανωλίδου-Παπά-Δενδραμή ή του "Θεάτρου Τέχνης" επινόησαν διάφορα τεχνάσματα όπως την αλλαγή των ονομάτων των θεατρικών συγγραφέων και των τίτλων των έργων καθώς η λογοκρισία απαγόρευε, μεταξύ άλλων και το ανέβασμα παραστάσεων από το δραματολόγιο των συμμαχικών χωρών. Οι απόπειρες αυτές, όταν γίνονταν αντιληπτές, οδηγούσαν σε επιβολή χρηματικών ποινών ή και στο κλείσιμο των θεάτρων.
Οι ηθοποιοί του Εθνικού Θεάτρου βρέθηκαν συχνά στο στόχαστρο των Γερμανών

με αποκορύφωμα το περίφημο μπλόκο του Εθνικού (1943), κατά το οποίο έγιναν συλλήψεις γνωστών ονομάτων της θεατρικής σκηνής με αφορμή μια συνέλευση των ηθοποιών. Όμως η θεατρική δραστηριότητα πήρε άλλες διαστάσεις στην ελεύθερη Ελλάδα. Το αντιστασιακό θέατρο, άρρηκτα συνδεμένο με τις επιταγές του αγώνα, ζωντάνευε ήρωες της επανάστασης του 1821 ή αναπαριστούσε τη ζωή των ανταρτών στα βουνά και των καθημερινών ανθρώπων στην ύπαιθρο. Με έργα συχνά

αυτοσχέδια, που μάλιστα κάποιες φορές γράφονταν ομαδικά, το θέατρο του βουνού στηνόταν σε πλατείες και σχολεία και έδινε την ευκαιρία σε απλούς ανθρώπους, ερασιτέχνες ηθοποιούς, να γνωρίσουν τη μέθεξη της καλλιτεχνικής δημιουργίας. Σημαντικές φυσιογνωμίες που έγραφαν και οργάνωναν τις θεατρικές παραστάσεις ήταν ο Βασίλης Ρώτας, που ασχολήθηκε και με το κουκλοθέατρο, ο Γιώργος Κοτζιούλας και ο Γεράσιμος Σταύρου, ενώ συστηματικά παραστάσεις κουκλοθεάτρου γίνονταν από το Νίκο Ακίλογλου.

http://www.fhw.gr/chronos/14/gr/1940_1945/resistance/07_b.html

Πηγή 5

- https://www.youtube.com/watch?v=-hSwlndXV7k Οι σαλταδόροι της Κατοχής και τα τραγούδια τους.
- https://www.youtube.com/watch?v=bLXdQaGnofc Τα ρεμπέτικα της Κατοχής

Ερωτήσεις- Δραστηριότητες :

- Με βάση τις παρακάτω πηγές (α-ε) να αφηγηθείτε συνοπτικά σε 150 -200 λέξεις (word) την **πολιτιστική ζωή (θέατρο – μουσική)** στην Ελλάδα της Κατοχής[12].
- Αφού επισκεφθείτε τις ιστοσελίδες που παρατίθενται και κάνετε σχετική αναζήτηση στη μηχανή αναζήτησης Google να δημιουργήσετε: α) μια λίστα αρχείων youtube με τραγούδια της Κατοχής, β) ένα Κολάζ με φωτογραφίες από θεατρικές ή μουσικές σκηνές της Κατοχής που θα εκτυπώσετε ή στο διαδίκτυο (ενδεικτικά) με το http://free.myscrapnook.com/index.jhtml?spu=true&partner=9nxdm245&pkw=default&theme=tiledfeatures&gclid=CPr0nrDmuscCFSoEwwodnmsFEA
  - **Ιστοσελίδες για να ξεκινήσετε:** https://www.youtube.com/watch?v=yuTWdVn0kn8Συννεφιασμένη Κυριακή Β. Τσιτσάνη.

[12] Εναλλακτικά οι μαθητές μπορούν να περιηγηθούν στις ιστοσελίδες: α) : http://wwk.kathimerini.gr/kath/7days/1999/04/25041999.pdf : Αφιέρωμα «Η Αθήνα της Κατοχής» , 25/4/1999. Σελ. 2-7, β) https://el.wikipedia.org/wiki -Β. Τσιτσάνης- Βιογραφία

https://www.youtube.com/watch?v=hvIXgXZa764 Γυρίσματα από την ταινία «Ουζερί Τσιτσάνης»

- Περιηγηθείτε και αναζητήσετε φωτογραφίες, θεατρικά προγράμματα και κριτικές στο ψηφιοποιημένο αρχείο του Εθνικού Θεάτρου http://www.n-t.gr/el/archive/ .
- Παρατηρείστε την **εθνικότητα** των συγγραφέων και το **είδος** των θεατρικών παραστάσεων που ανέβηκαν και συζητείστε σχετικά. (παρατίθεται απόσπασμα από το βιβλίο της Α. Ζέη… « .)
- Ξεφυλλίστε τα θεατρικά προγράμματα και καταγράψτε σε ποιες **γλώσσες** είναι γραμμένα. Πως το ερμηνεύετε; Υπάρχουν Προγράμματα στα Αγγλικά ή στα Ρωσικά; Στα Γαλλικα; [13]Από ποια χρονιά; Πως συνδέεται αυτό με τα ιστορικά γεγονότα;
- Οργανώστε **εκδήλωση** στο σχολείο σας εμπνευσμένη από τα θεατρικά και μουσικά δρώμενα της Κατοχής.
- «Καρφιτσώστε» τα αποτελέσματα της συν-εργασίας σας με αυτοκόλλητο χρώματος **μωβ** στον ηλεκτρονικό πίνακα/ ιστοσελίδα/ιστολόγιο/wiki/ που έχει δημιουργηθεί για την **καθημερινή ζωή στην Αθήνα της Κατοχής**

[13]Μετά τη συνθηκολόγηση με την κυβέρνηση του Βισύ.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 3

ΟΜΑΔΑΣ Γ΄: ΟΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ

Δραστηριότητα 1

Αφού ξαναδιαβάσετε τα σχετικά με την περίοδο που προσεγγίζουμε κεφάλαια του σχολικού σας βιβλίου, καθώς και το κείμενο που ακολουθεί να δημιουργήσετε στο **timetoast**μια χρονογραμμή με τα κύρια ιστορικά γεγονότα της εποχής που μελετάτε. Μπορείτε να την εμπλουτίσετε με εικόνες, βίντεο και δικούς σας τίτλους και σχόλια σε κάθε χρονολογικό σταθμό. Στη συνέχεια, να καρφιτσώσετε το σύνδεσμο στο linoit της ενότητας.

Πηγή 1

Από την πρώτη κιόλας στιγμή της Κατοχής, ο ελληνικός λαός προέβη σε αυθόρμητες πράξεις αντίδρασης, ατομικά και συλλογικά, που εξέφραζαν βούληση αντίστασης, η οποία δεν άργησε να εκδηλωθεί και σε οργανωμένα σχήματα, με την ίδρυση των αντιστασιακών οργανώσεων από το φθινόπωρο του 1941. Από τις πρώτες τέτοιες ενέργειες, και κορυφαία για τη συμβολική της αξία, αποτέλεσε η υποστολή από την Ακρόπολη και καταστροφή της ναζιστικής σβάστικας από δυο νεαρούς φοιτητές, το Μανόλη Γλέζο και το Λάκη Σάντα, το Μάιο ακόμα του 1941.

Μια άλλη δυναμική αντιστασιακή ενέργεια του πρώτου εκείνου διαστήματος αποτέλεσε η ανατίναξη του αρχηγείου της Ε.Σ.Π.Ο., μιας οργάνωσης Ελλήνων φιλοναζιστών, από την Π.Ε.Α.Ν. (Πανελλήνιος Ένωσις Αγωνιζομένων Νέων) που είχε ως αρχηγό τον αξιωματικό της Αεροπορίας Κ. Περρίκο.Στην αντίσταση κατά της ξένης κατοχής, που έλαβε τεράστιες διαστάσεις και ποικίλες μορφές, πήρε μέρος η πλειονότητα του ελληνικού λαού. Ο επικός απόηχος του αλβανικού πολέμου από τη μια και η άσκηση συλλογικότητας που αποτέλεσε από την άλλη, ο λιμός, η μαύρη αγορά, η αφόρητη καταπίεση, το κοινό μίσος εναντίον των συνεργατών είχαν από τη μια ριζοσπαστικοποιήσει την κοινή γνώμη και από την άλλη είχαν αμβλύνει πολλές από τις παλιές πολιτικές διακρίσεις μπροστά τώρα στο κοινό αίτημα για απελευθέρωση.

Άνθρωποι κάθε ηλικίας, ιδιότητας, κοινωνικής και πολιτικής ένταξης, σε πόλεις και ύπαιθρο μετείχαν στον αγώνα. Πνευματικές προσωπικότητες, καλλιτέχνες και πλήθος άλλων πολιτών, ο καθένας με τον τρόπο του, ανταποκρίθηκαν στα

αντιστασιακά κελεύσματα. Πρωτοπόρα και εντυπωσιακά άφοβη και δυναμική αποδείχτηκε ηνεολαία, μαζικότερη και δυναμικότερη οργάνωση της οποίας υπήρξε η Ε.Π.Ο.Ν. Στη δράση της νεολαίας πρέπει να μνημονευτεί και μια γενικότερη πολιτιστική και εκπαιδευτική προσπάθεια, που σημειώθηκε εκείνη την εποχή.Ιδιαίτερα δυναμική και πρωτοφανής για την ελληνική πραγματικότητα ήταν η δράση που ανέπτυξαν οι γυναίκες όλων των ηλικιών, και στην Αθήνα και στην ύπαιθρο, συμμετέχοντας σε κάθε είδους αντιστασιακή κινητοποίηση ως και στον ένοπλο αγώνα. Η αντιστασιακή δράση αποτέλεσε εξάλλου για τις Ελληνίδες μια συνολικότερη ευκαιρία για την κοινωνική τους συνειδητοποίηση και απελευθέρωση.

Πηγή : http://www.ime.gr/chronos/14/gr/1940_1945/resistance/index.html

Δραστηριότητα 2

- Να κρατήσετε σημειώσεις σχετικά με το **λιμό** στην Αθήνα της Κατοχής, τα **αίτια** και τις **συνέπειές** του, τη διοργάνωση **συσσιτίων**, τη **μαύρη αγορά**, τις **εικόνες** στους δρόμους που θα έβλεπε κάποιος. Δείτε σχετικές εικόνες στο εκπαιδευτικό σεναριο «Η Πείνα στην Κατοχή» ή και τις εξής διευθύνσεις:

Φ.1

- http://www.benaki.gr/eMP-Collection/eMuseumPlus?service=DynamicAsset&sp=SU5mxm4Yx%2FVZZNc6dkC3o9HOQzCJBWjPP9OGSaO9iJav%2FQ2H7VbZ40Chc7son9vnRysZZWVtOGfYo%0D%0AhjqXCrrJt5o%2BkFjeLpqjwSf03m%2FQOCiRXMZCeSyjkOI02r3eVgoo&sp=Simage%2Fjpeg - Συσσίτιο. Αθήνα, Δεκέμβριος 1941 Βούλα Θεοχάρη Παπαϊωάννου (ΦΑ_6_1749)

- **Φ.2**

- http://www.benaki.gr/eMP-Collection/eMuseumPlus?service=DynamicAsset&sp=SU5mxm4Yx%2FVZZNc6dkC3o9HOQzCJBWjPP9OGSaO9iJav%2FQ2H7VbZ40Chc7son9vnRysZZWVtOGfYo%0D%0AhjqXCrrJt5o%2BkFjeLpqjwSf03m%2FQOCiRXMZCeSyjkDHKu4k2TzUO&sp=Simage%2Fjpeg - Αθήνα, Δεκέμβριος 1941 Βούλα Θεοχάρη Παπαϊωάννου (ΦΑ_6_1745)

Φ.3

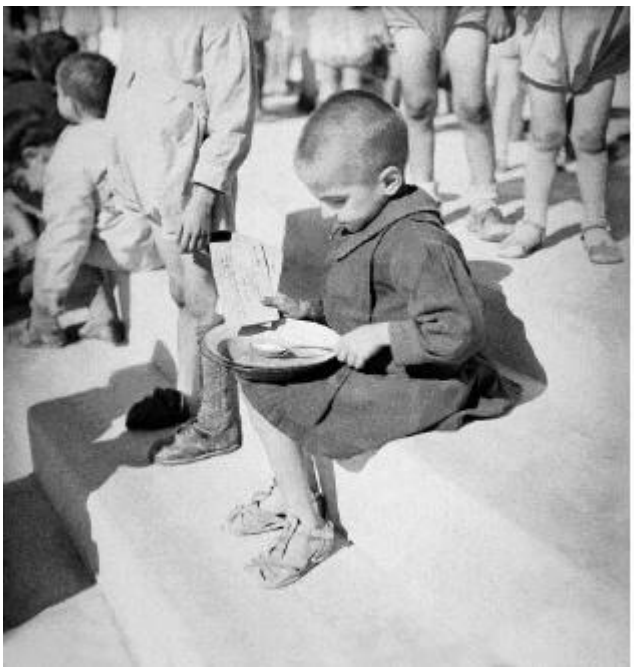

- http://www.benaki.gr/eMP-Collection/eMuseumPlus?service=DynamicAsset&sp=SU5mxm4Yx%2FVZZNc6dkC3o9HOQzCJBWjPP9OGSaO9iJav%2FQ2H7VbZ40Chc7son9vnRysZZWVtOGfYo%0D%0AhjqXCrrJt5o%2BkFjeLpqjwSf03m%2FQOCgihjVc4XvqM0hZw8IWRlt%2B&sp=Simage%2Fjpeg Συσσίτιο στη "Στέγη Δραπετσώνος". Πειραιάς, 1942-1943 Βούλα Θεοχάρη Παπαϊωάννου (ΦΑ_6_3224)
- Να δείτε σκηνές από την ταινία «Ξυπόλητο Τάγμα» του Γκρεγκ Τάλας: https://www.youtube.com/watch?v=k9mVaP7MGq4 (ολόκληρη η ταινία) , https://www.youtube.com/watch?v=8p1iaLg88jM (απόσπασμα 9:45΄).]

Δραστηριότητες 3

- Με βάση τις σημειώσεις που κρατήσατε να συντάξετε σύντομο **κείμενο** για τις **συνθήκες ζωής και θανάτου** στην Αθήνα της Κατοχής σε μορφή **Word** (έως 120 λέξεις) και να το αναρτήσετε στον ηλ. Πίνακα **linoit**, που σας έχει δοθεί. Μπορείτε να συμπεριλάβετε σχετικές **εικόνες** από το διαδίκτυο.
- Να κατασκευάσετε ένα συννεφόλεξο **wordle** με το παραπάνω κείμενο. Ποιες είναι οι λέξεις κλειδιά, όπως αυτές αναδεικνύονται από το συννεφόλεξο;
- Δημιουργήστε φανταστικούς **διαλόγους** ανάμεσα σε πολίτες της Κατοχής με θέμα την καθημερινότητά τους
  - Να περιηγηθείτε στις ιστοσελίδες και σε πηγές όπως στα ψηφιακά αρχεία της ΕΡΤ, στο αφιέρωμα της Καθημερινής, ή στη μηχανή αναζήτησης Google, σε λογοτεχνικά βιβλία, όπως π.χ. της Α. Ζέη, *Ο μεγάλος περίπατος του Πέτρου, Με μολύβι φάμπερ μούμερο δύο*, κλπ.

Βρείτε **εικόνες** και **τοπόσημα** της Αθήνας της εποχής της Κατοχής, όπως το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, η Πλατεία Αγάμων, ο Λουμίδης, Εθνικό Θέατρο, κ.λπ. Στη συνέχεια να αναζητήσετε **σύγχρονες εικόνες** του/των συγκεκριμένων κτηρίων, δρόμων, υποδομών με τη μηχανή αναζήτησης Google, ή στην εφαρμογή GoogleEarth και να δημιουργήσετε σχετικό αρχείο στην επιφάνεια εργασίας σας, το οποίο θα αναρτήσετε στον ηλεκτρονικό πίνακά σας. Τέλος, να επιλέξετε 3-4 φωτογραφίες της εποχής από το οπτικό υλικό των Ψηφίδων, τις οποίες θα σχολιάσετε σύντομα, δημιουργώντας 3-4 διαφάνειες ppt, ως προς το ιστορικό θέμα που αναφέρονται.

- **Η Ομάδα Γ΄μπορεί εναλλακτικά να αξιοποιήσει τα εξής:**
- http://www.ert-archives.gr/V3/public/main/page-assetview.aspx?tid=91248&autostart=0

«Αναζητώντας τη χαμένη εικόνα» Μέρες Γερμανικής Κατοχής» , Κύκλος1, Επεισόδιο 003, Διάρκεια 00:28:11[14]

- Λήμμα για την Γερμανική Κατοχή 1941-1944 στην **ελληνική Wikipedia**

- http://wwk.kathimerini.gr/kath/7days/1999/04/25041999.pdf : Αφιέρωμα «Η Αθήνα της Κατοχής» , 25/4/1999. Σελ. 2-7.

[14] *«Σε αυτό το επεισόδιο της σειράς ντοκιμαντέρ προβάλλεται μια σύνθεση οπτικοακουστικού αρχειακού υλικού από την περίοδο της γερμανικής κατοχής στην Ελλάδα και κυρίως στην Αθήνα. Αρχικά παρουσιάζονται πλάνα από την είσοδο των γερμανικών στρατευμάτων στη Θεσσαλονίκη και την Αθήνα και την ανάρτηση της ιταλικής και ναζιστικής σημαίας στην Ακρόπολη. Ακολουθούν πλάνα κεντρικών αθηναϊκών κτιρίων που επιτάχθηκαν από τις δυνάμεις κατοχής. Επίσης προβάλλονται σκηνές της καθημερινής ζωής κατά τη διάρκεια της Κατοχής, οι συγκοινωνίες με τα τραμ και τα γκαζοκίνητα λεωφορεία, το συσσίτιο και ο λιμός που εξολόθρευσε τον άμαχο πληθυσμό της πόλης με πλάνα από την περισυλλογή νεκρών από τους δρόμους, την περίθαλψη παιδιών και ενηλίκων εξασθενημένων από την ασιτία. Περιλαμβάνονται πλάνα από το ανατιναγμένο κτίριο της Ελληνικής Σοσιαλιστικής Πατριωτικής Οργάνωσης (ΕΣΠΟ) από την ΠΕΑΝ (Πανελλήνιος Ένωσις Αγωνιζομένων Νέων) και από τις απεργίες και διαδηλώσεις που οργανώθηκαν στην Αθήνα. Τέλος προβάλλονται πλάνα από τις εκτελέσεις Ελλήνων αγωνιστών δι' απαγχονισμού, αλλά και από παρελάσεις των Ταγμάτων Ασφαλείας μπροστά από το Καλλιμάρμαρο Παναθηναϊκό Στάδιο και το Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη. Σημαντικό στοιχείο για το οπτικοακουστικό αρχειακό υλικό του επεισοδίου είναι το γεγονός ότι η πλειοψηφία των κινηματογραφικών λήψεων που αναφέρονται στην Αθήνα κατά την περίοδο της γερμανικής κατοχής πραγματοποιήθηκαν από τον ΑΓΓΕΛΟ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ. Με μια μηχανή λήψης 16 χιλιοστών ο ΑΓΓΕΛΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ κινηματογράφησε με μυστικότητα κατά τη διάρκεια της κατοχής σκηνές από την καθημερινότητα των πολιτών, αλλά κυρίως τις βαναυσότητες των κατακτητών εις βάρος τους. Η αξία των λήψεων αυτών καταδεικνύεται και από το γεγονός ότι χρησιμοποιήθηκαν ως αποδεικτικό στοιχείο στη δίκη της Νυρεμβέργης».*

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 4

ΟΜΑΔΑ Δ΄: ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ

1. **Επισκεφθείτε τις Πηγές:**

   Α) τις Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα,

   Β) την ιστοσελίδα του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού,

   Και Γ) δείτε στο **Ντοκυμαντέρ («Αναζητώντας τη χαμένη εικόνα» Μέρες Γερμανικής Κατοχής»)** στοιχεία που αφορούν στην Πείνα και τη Μαύρη Αγορά, σε Απεργίες και Διαδηλώσεις της Εποχής (19΄ κ.εξ.), Νοσοκομεία (21΄κ. εξ.), τις Παρελάσεις των Ταγμάτων Ασφαλείας (24:50΄κ. εξ.) και εκτελέσεις σε δημόσια θέα και μέσα στις πόλεις από τους κατακτητές (24΄κ.εξ.)

   Στη συνέχεια:

- Δημιουργήστε μια παρουσίαση με σκηνές από την πόλη και τίτλους δικούς σας, σε PPT (μέχρι 10 διαφάνειες)
- Γράψτε ένα δημοσιογραφικό κείμενο (ως 200 λέξεις) για τη ζοφερή κατάσταση στην πόλη που θα επιχειρήσετε να το διοχετεύσετε στον Ελληνικό και Ξένο Τύπο.
- Διαβάστε και ηχογραφήστε το κείμενο (mp3) προκειμένου να ακουστεί από το παράνομο ραδιόφωνο της Ελληνικής Υπηρεσίας του BBC!!!

2. Αφού διαβάσετε για τον παράνομο τύπο της Κατοχής, γράψτε ένα μικρό κείμενο 120 λέξεων για τη δράση των δημοσιογράφων. Θα σας βοηθήσει η ιστοσελίδα http://wwk.kathimerini.gr/kath/7days/1999/04/25041999.pdf -Αφιέρωμα «Η Αθήνα της Κατοχής»

3. Δημιουργήστε δική σας παράνομη εφημερίδα σε λογισμικό glogster ή άλλο, ή σε word, με τίτλο που σας αρέσει.
4. Σχεδιάστε μια αφίσα/προκήρυξη για την εκστρατεία της εφημερίδας σας εναντίον των δυνάμεων Κατοχής στο glogster ή postermywall κλπ.
5. Δείτε τις φωτογραφίες που ακολουθούν και στη συνέχεια ετοιμάστε και περιγράψτε σε αρχείο ήχου τη διαδήλωση που έλαβε χώρα στην κηδεία του Κωστή Παλαμά ….σαν να τη βλέπετε μπροστά σας…..

   Μπορείτε να το αντιπαραβάλετε με αυτό :

   https://www.youtube.com/watch?v=0jy5Xbw_kGM

Η πρωτοφανής, παρά την σχετική απαγόρευση, συρροή του κόσμου στην κηδεία του ποιητή Κωστή Παλαμά μετέτρεψε την τελετή σε πολιτική εκδήλωση διαμαρτυρίας κατά των δυνάμεων Κατοχής. Διακρίνονται από αριστερά Σπ. Μελάς, Μ. Κοτοπούλη, Αγγ. Σικελιανός, Η. Βενέζης.

6. Συζητήστε με ανθρώπους από το οικογενειακό και φιλικό σας περιβάλλον που έζησαν την Κατοχή. Καταγράψτε σε εικόνα, ήχο ή γραπτές σημειώσεις τις πληροφορίες που σας έδωσαν (αφού ζητήσετε σχετική άδεια από τους ίδιους να καταγράψετε τη συνομιλία σας). Μπορείτε ως παιδαγωγική - δημοσιογραφική ομάδα να επισκεφτείτε το ΚΑΠΗ της γειτονιάς σας και να συναντήσετε άνθρώπους που θα ήθελαν να σας μιλήσουν σχετικά.

7. Όλα τα παραπάνω θα τα αναρτήσετε στον κοινό πίνακα linoit, με αυτοκόλλητο χρώματος της επιλογής σας.

1. **Η Ομάδα Δ΄ μπορεί εναλλακτικά να αξιοποιήσει τα εξής:**

Πηγή 1

Κατοχή και Αντίσταση, 1941-1944

«Η Αντίσταση δεν περιοριζόταν στην οργάνωση ένοπλου αγώνα. Ανεκτίμητη ήταν, λ.χ., η σημασία της μακρόχρονης έκδοσης ενός οποιουδήποτε παράνομου φύλλου, που στρεφόταν ενάντια στον εξωτερικό εχθρό. Δεν ήταν τυχαίο ότι οι τυπογράφοι, οι συντάκτες και οι διανομείς του παράνομου Τύπου πλήρωναν με την ελευθερία ή και τη ζωή τους, όποτε έπεφταν στα χέρια των Αρχών κατοχής.

Τα "παράνομα" έντυπα, περιοδικά ή μη, προσέφεραν μεγάλες υπηρεσίες στην εθνική υπόθεση τονώνοντας το ηθικό των "σκλαβωμένων νικητών" και αποτρέποντας τυχόν αμφιταλαντευόμενους από το να παρασυρθούν από τη δοσίλογη προπαγάνδα. Παρότρυναν τον κόσμο να διαδηλώσει με τον ένα ή άλλο τρόπο τα αισθήματά του με συγκεκριμένες αφορμές και σε επετείους όπως την 25η Μαρτίου και την 28η Οκτωβρίου. Ταυτόχρονα ενημέρωναν την πλειοψηφία του λαού που δεν είχε πρόσβαση σε ελεύθερες ειδήσεις, λόγω της γερμανοϊταλικής λογοκρισίας του "νόμιμου" Τύπου και των ραδιοφωνικών σταθμών της χώρας.»

Φλάισερ Χ., «Κατοχή και Αντίσταση, 1941-1944» στο *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τ.ΙΣΤ΄, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 2000, σ.26.

Φ.1

Διαδήλωση Αθηναίων στην οδό Πανεπιστημίου (*Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000*, τ.8, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003, σ.69).

Φ.2

Καταστολή μαζικής συγκέντρωσης διαδηλωτών

Μπαχαριάν Α. - Ανταίος Π., *Εικαστικές μαρτυρίες: Ζωγραφική, Χαρακτική στον πόλεμο στην κατοχή και την αντίσταση*, Υπουργείο Πολιτισμού, Αθήνα 1987, σ.138. *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000*, τ.8, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003, σ.123.

Πηγή 2

Η Αντίσταση

Ιδιαίτερη μνεία οφείλει να γίνει στον παράνομο αντιστασιακό Τύπο, σημαντικότατο παράγοντα του εθνικού αγώνα, που με μύριους κινδύνους λειτούργησε και κυκλοφόρησε από χέρι σε χέρι, πληροφορώντας τον ελληνικό λαό για την αλήθεια και τον πόλεμο και εμψυχώνοντας την αντιστασιακή προσπάθεια. Η *Ελεύθερη Ελλάδα,* ο *Απελευθερωτής,* η *Γυναικεία Δράση,* η *Νέα Γενιά,* η *Δημοκρατική Σημαία,* η *Φλόγα,* η *Δόξα,* η *Απελευθέρωση* είναι κάποια από τα πάμπολλα έντυπα που κυκλοφόρησαν, ενώ κάθε συνοικία και κάθε χώρος δουλειάς είχε το δικό του έντυπο, δακτυλογραφημένο, πολυγραφημένο ή κάποτε και χειρόγραφο. Ταυτόχρονα, φυλλάδια και προκηρύξεις γέμιζαν την Αθήνα, χάρις στην εξαιρετική ευρηματικότητα και ριψοκινδυνότητα των συντακτών και των διανομέων τους. www.fhw.gr/chromos/14/gr/1940_1945/resistance/index.html➔ εδώ➔

Πηγή 3
Η επιβολή της γερμανικής εξουσίας

http://www.fhw.gr/chronos/14/gr/1940_1945/occupation/03.html

Το φασιστικό κατοχικό καθεστώς εγκαθίδρυσε κλίμα τρομοκρατίας για να κάμψει την αντίσταση και το φρόνημα του ελληνικού λαού. Η πρόβλεψη θανατικής ποινής για την ελάχιστη ενέργεια που απέκλινε από τις διαταγές της κατοχικής διοίκησης (όπως η ακρόαση ραδιοφώνου), οι καθημερινές εκτελέσεις ομήρων και οι ομαδικές εξοντώσεις κατοίκων ολόκληρων χωριών ως αντίποινα για δολιοφθορές σε βάρος του στρατού κατοχής, οι επί τόπου εκτελέσεις πολιτών υποδεικνυόμενων ως αντιστασιακών από Έλληνες δοσίλογους στα λεγόμενα "μπλόκα", οι φυλακίσεις και οι βασανισμοί, οι εκτοπίσεις Ελλήνων στα γερμανικά στρατόπεδα συγκέντρωσης συναπάρτιζαν την κατασταλτική μηχανή των Γερμανών απέναντι σε κάθε αντιστασιακή ενέργεια. Στη γερμανική τρομοκρατία συνεπικούρησαν και τα λεγόμενα "Τάγματα Ασφαλείας", που αποτελούνταν από

Έλληνες και συγκροτήθηκαν για πρώτη φορά από την κατοχική κυβέρνηση του Ιωάννη Ράλλη. Εξοπλισμένα και επιτηρούμενα από τους Γερμανούς, συνεργάστηκαν μαζί τους εναντίον των αντιστεκόμενων συμπατριωτών τους και έγιναν αναφορά πίκρας και φρίκης για τους υπόλοιπους Έλληνες. Στρατόπεδα, όπως του Χαϊδαρίου, χώροι βασανιστηρίων, όπως το κτίριο της Γκεστάπο στην οδό Μέρλιν, τόποι εκτέλεσης, όπως το Σκοπευτήριο της Καισαριανής στην Αθήνα και το Επταπύργιο στη Θεσσαλονίκη, παραπέμπουν συμβολικά, στους κοινούς μας συνειρμούς, στους τόπους μαρτυρίου και θυσίας πατριωτών κατά την Κατοχή, ενώ γεγονότα όπως η πυρπόληση των Καλαβρύτων, της Κανδάνου και του Διστόμου με την παράλληλη εξόντωση

του πληθυσμού τους αποτελούν κορυφαίες ελληνικές εμπειρίες της γερμανικής βαρβαρότητας.
Εξάλλου, όπως και στην υπόλοιπη Ευρώπη, οι Ναζί διενήργησαν και στην Ελλάδα την εξόντωση του εβραϊκού στοιχείου. Το 1943, από το Μάρτιο ως τον Αύγουστο, το σύνολο σχεδόν της εβραϊκής κοινότητας της Θεσσαλονίκης (50.000 άτομα περίπου) μεταφέρθηκε στο 'ουσβιτς, απ' όπου επέστρεψαν ελάχιστοι επιζώντες. Η εβραϊκή κοινότητα της Θεσσαλονίκης ξεκληρίστηκε. Συνολικά υπολογίζεται ότι 60.000-65.000 Έλληνες εβραίοι (σε σύνολο 80.000 περίπου) εκτοπίστηκαν στα ναζιστικά στρατόπεδα και η συντριπτική πλειοψηφία αποτέλεσε θύματα της Τελικής Λύσης. Η Ελλάδα έχασε από τα μεγαλύτερα στην Ευρώπη ποσοστά του εβραϊκού πληθυσμού της ενώ εξαφανίστηκαν μερικές από τις αρχαιότερες εβραϊκές κοινότητες της Ευρώπης, οι οποίες διαβιούσαν στην Ελλάδα. Να σημειωθεί ότι, εκτός εξαιρέσεων, αντισημητικό κίνημα δεν βρήκε απήχηση στην Ελλάδα και πολλοί Εβραίοι βοηθήθηκαν με διάφορους τρόπους να επιζήσουν από τους χριστιανούς συμπατριώτες τους. Στη διάσωση των Εβραίων της νότιας Ελλάδας σημαντική ήταν η συμβολή της Εκκλησίας. Ο Αρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός οργάνωσε τη διαφυγή πολλών από αυτούς, ενώ και το Ε.Α.Μ/Ε.Λ.Α.Σ. συνετέλεσε επίσης στη διάσωσή τους.

www.ime.gr

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 5

ΟΜΑΔΑΣ Ε΄: ΕΙΚΑΣΤΙΚΟΙ- ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΙ

«Η ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΩΣ ΠΡΑΞΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ»

Πηγή 1

Φωτογραφία

Μια πολύτιμη ιστορική μαρτυρία, στο τέλος αυτής της τραγικής εποχής, έδωσαν σημαντικοί Έλληνες φωτογράφοι όπως η Βούλα Παπαϊωάννου, ο Κώστας Μπαλάφας και ο Σπύρος Μελετζής.
Η Βούλα Παπαϊωάννου, με τη βοήθεια του χαράκτη Γιάννη Κεφαλληνού, εξέδωσε και φυγάδευσε στο εξωτερικό κατά τη διάρκεια της Κατοχής ένα χειροποίητο λεύκωμα με υλικό από τους λιμοκτονούντες Έλληνες και τα αποσκελετωμένα παιδιά που φωτογράφιζε στα νοσοκομεία που επισκεπτόταν. Μετά την αποχώρηση των Γερμανών περιόδευσε σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας προκειμένου να καταγράψει τις καταστροφές και τις συνθήκες ζωής στην ύπαιθρο.

Ο Κώστας Μπαλάφας και ο Σπύρος Μελετζής καθιερώθηκαν με το έργο τους ως οι εικονογράφοι της αντίστασης.
Ο Κώστας Μπαλάφας έφυγε το 1942 στο βουνό και κατατάχτηκε στον Ε.Λ.Α.Σ. Στο 85ο Σύνταγμα όπου εντάχθηκε, είχε την ευκαιρία να κινείται ελεύθερα και με τη βοήθεια του Λέανδρου Βρανούση, του νεότερου εθνοσύμβουλου της Π.Ε.Ε.Α., που κρατούσε σημειώσεις, συγκέντρωσε ένα πολύτιμο φωτογραφικό υλικό. Αυτές οι φωτογραφίες, που αποτελούν μαρτυρία και οδοιπορικό μαζί και που διασώθηκαν με πολύ κόπο, αποτελούν ένα αδιαμφισβήτητο τεκμήριο της νεότερής μας ιστορίας.
Ο Σπύρος Μελετζής πάλι, οπλισμένος με τη φωτογραφική του μηχανή ανέβηκε στα απελευθερωμένα ελληνικά βουνά και απαθανάτισε, ήδη από το 1942, πολλούς επώνυμους και ανώνυμους αγωνιστές και πολιτικά πρόσωπα, αλλά και σημαντικές ιστορικές στιγμές του αγώνα, όπως τη συνεδρίαση του Εθνικού Συμβουλίου στους Κορυσχάδες (Μάιος 1944). Με ιδιαίτερη ευαισθησία πρόβαλε στο έργο του τις γυναικείες μορφές, για παράδειγμα τις αντάρτισσες, ενώ συνολικά στη δημιουργία του ανιχνεύεται ένα έντονο ενδιαφέρον για ζητήματα αισθητικής που αποδίδεται με μια διάθεση υπέρβασης του πραγματικού.

http://www.fhw.gr/chronos/14/gr/1940_1945/resistance/07_c.html

- **Β. Παπαϊωάννου: Η φωτογραφία ως πράξη αντίστασης κατά της κατοχής.**
http://wwk.kathimerini.gr/kath/7days/1995/10/29101995.pdf

Αφιέρωμα στη Β. Παπαϊωάννου, τη φωτογράφο της Κατοχής.

http://www.haniotika-nea.gr/fotografia-ntokoumento-os-praxi-antistasis-kata-tis-germanoitalikis-katochis-1941-1944/

- **Δραστηριότητες με θέμα το έργο της Β. Παπαϊωάννου:**

- Να περιηγηθείτε στους παραπάνω υπερσυνδέσμους και παρατηρήσετε το φωτογραφικό έργο της Βούλας Παπαϊωάννου.
- Ποιος ήταν ο κύριος σκοπός της;
- Ποιες φαντάζεστε ότι θα ήταν οι αντιδράσεις όσων έβλεπαν τις φωτογραφίες της;
- Επιλέξτε φωτογραφίες που θα σας εντυπωσιάσουν περισσότερο και δημιουργήστε μια μικρή παρουσίαση πέντε διαφανειών με την ομάδα σας με την ταυτότητα των φωτογραφιών, μια μικρή περιγραφή από τα εξωτερικά στοιχεία προς τα στοιχεία ερμηνευτικής προσέγγισης κάθε φωτογραφίας και τέλος το λόγο που την επιλέξατε. Αν είστε τέσσερα/πέντε παιδιά στην ομάδα, μπορείτε να διαλέξετε μια ο καθένας και στη συνέχεια, από κοινού να φτιάξετε την παρουσίαση.
- Καλέστε την ολομέλεια να επιλέξει την «καλύτερη». Η «νικήτρια» φωτογραφία μπορεί να αποτελέσει το εξώφυλλο της παρουσίασής σας το θέμα μιας αφίσας.

Δραστηριότητες σχετικά με τις φωτογραφίες Φ. 1΄- Φ.2.:

- Να συγκρίνετε την οπτική της φωτογραφικής λήψης ως προς τον αυθορμητισμό της συγκρίνοντάς την με την παρακάτω φωτογραφία Β.
- Ποιες διαφορές βλέπετε σε πρώτο επίπεδο ανάμεσα στις δύο λήψεις;

Φ. 1.

Σπύρου Μελετζή: «Αποφασισμένοι για όλα», Άγραφα, Άνοιξη 1944, (στο «Με τους αντάρτες στα βουνά, Αθήνα 1996, σ. 242)

Φ.2

Ο Ναπολέων Ζέρβας μαζί με άλλα στελέχη του ΕΔΕΣ στο βουνό την περίοδο της Κατοχήςhttp://www.kathimerini.gr/784568/article/politismos/vivlio/oi-alloi-antartes-ths-dekaetias-1940-50

Φ.3

Μελέτη- Αποκωδικοποίηση- Ερμηνεία Φωτογραφίας Α. :

- Παρατηρήστε τη φωτογραφία 1:
- Η λήψη μοιάζει αυθόρμητη ή σκηνοθετημένη; Γιατί;
- Περιγράψτε τα πρόσωπα και το τοπίο/βάθος της φ/ς.
- Πόσοι είναι;
- Παρατηρήστε το πρόσωπό τους, την ηλικία, την έκφρασή τους, το φύλο τους.
- Πως είναι ντυμένοι; Υπάρχει διαφορά στα ρούχα τους (πχ ποιότητα ύφανσης, στυλ;)
- Τι κρατούν;
- Που κοιτάζουν;
- Είναι σε ελεύθερη στάση ή «συντεταγμένοι»;
- Η συνολική εικόνα τους παραπέμπει σε αντάρτες ή σε τακτικό στρατό; Γιατί;
- Δείτε τα χέρια τους. Είναι χαλαρά;
- Πως είναι τοποθετημένη η κάμερα; Γιατί άραγε;
- Μοιάζουν να έχουν κάποιου είδους σχέση, φιλική, ζευγαριού, συντροφική, άλλη;
- Ως το μαρτυρά η γλώσσα του σώματος;
- Δηλώνεται ο χρόνος και ο τόπος στη φωτογραφία; Γιατί;
- Ποια μηνύματα στέλνει στο θεατή αυτή η λήψη για τους αντάρτες στα βουνά;
- Σε ποια κοινωνική/ές τάξεις άραγε απευθύνεται;
- Πως εμφανίζεται μη λεκτικά ο ρόλος της γυναίκας αντάρτισσας;
- Ποια εντύπωση αποκομίζετε εσείς για τους αντάρτες και τις αντάρτισσες στα βουνά από αυτή τη φωτογραφία;

- Φανταστείτε μια συνομιλία αυτών των δύο αγωνιστών - πολεμιστών της Αντίστασης.
- Φανταστείτε τους να γλεντάνε με τις πρώτες μέρες της απελευθέρωσης μαζί με αντάρτες των πόλεων, με ανθρώπους που σιωπηρά αντιστάθηκαν (δείτε μορφές αντίστασης στο σχετικό παράθεμα από βιβλίο του Μ. Γλέζου). Γράψτε διαλόγους και προσδοκίες για τη μετακατοχική Ελλάδα. Δραματοποιήστε τους στην τάξη.
- Να αναλάβετε ρόλους δημοσιογράφου και μεγάλης πια σε ηλικία αντάρτισσας από την οποία παίρνετε συνέντευξη για τη ζωή στο αντάρτικο του βουνού ή της πόλης.
- Επιλέξτε την καλύτερη εικονική συνέντευξη και δραματοποιήστε τη στην τάξη.
- Να παρατηρήσετε τη φωτογραφία 2. Ποιες διαφορές παρατηρείτε ως προς τη γωνία λήψης, το στόχο, και την οπτική, το περιεχόμενο. Επίσης με τον ίδιο τρόπο να παρατηρήσετε και να σχολιάσετε τη φωτογραφία 3.

- Ακόμη, μπορείτε να αναζητήσετε στο διαδίκτυο φωτογραφίες του Κ. Μπαλάφα και να παρατηρήσετε τον τρόπο που εκείνος εικονογραφεί τον Πόλεμο, την Κατοχή και την Αντίσταση.

- Βλ. ενδεικτικά:

- https://www.google.gr/search?q=%CE%BC%CF%80%CE%B1%CE%BB%CE%AC%CF%86%CE%B1%CF%82+%CF%86%CF%89%CF%84%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%AC%CF%86%CE%BF%CF%82&biw=1366&bih=659&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0CCgQsARqFQoTCIyrtJ21_ccCFctJGgodNo4F7w&dpr=1,
- http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=426756,
- http://www.consider.gr/kostas-balafas-fotografos/

- Μπορεί η τάξη να χωριστεί σε ομάδες μελέτης των τριών αυτών φωτογράφων της περιόδου 1940-1944 και στην ολομέλεια να συζητηθούν οι ομοιότητες και τοι διαφορές ως προς τα θέματα, την προσέγγισή τους και την αισθητική και ιστορική τους αξία.
- Ενδιαφέρουσα θα ήταν μια συλλογική έκθεση και παρουσίαση του έργου τους με αφορμή των εορτασμό της εθνικής γιορτής της 28^{ης} Οκτωβρίου 1940.

Εναλλακτική Πρόταση:

Με αντίστοιχο τρόπο με την προσέγγιση της φωτογραφίας, θα μπορούσε η τάξη να επεξεργαστεί τα **έργα των εικαστικών – χαρακτών- ζωγράφων** αυτής της περιόδου, όπως του Γιάννη Κεφαλληνού, της Βάσως Κατράκη και του Τάσσου, ή τις ξυλογραφίες του Σπ. Βασιλείου (Ενδεικτικά Βλ. Πηγή αρ. 2, πίνακα ζωγραφικής Ν. Εγγονόπουλου)

Πηγή 2

Εικαστικά

Στο χώρο των εικαστικών τεχνών πολλοί ήταν οι καλλιτέχνες που εμπνεύστηκαν από τις εμπειρίες της Κατοχής και τις αποτύπωσαν στη δουλειά τους. Γνωστά είναι τα χαρακτικά του Γιάννη Κεφαλληνού, της Βάσως Κατράκη και του Τάσσου, η τεχνική των οποίων επέτρεπε την αναπαραγωγή τους και τα καθιστούσε προσιτά στο ευρύ κοινό. Τούτα τα έργα όπως και οι ξυλογραφίες του Σπύρου Βασιλείου, που από το 1942 δημοσιεύονταν στη Νέα Εστία, αντλούσαν τα θέματά τους από τις δυσκολίες που αντιμετώπισε ο ελληνικός λαός στις εφιαλτικές συνθήκες της Κατοχής και από τους αγώνες της αντίστασης. Αντίστοιχες θεματικές αξιοποίησαν στο έργο τους οι Μίνως Αργυράκης, Ηλίας Φέρτης, Βάλιας Σεμερτζίδης, αλλά και πιο νέοι καλλιτέχνες, σπουδαστές τότε της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών, όπως οι Γιώργος Βακιρτζής, Νίκος Μπάρμπογλου και Γιάννης Στεφανίδης. Όλοι οι παραπάνω πραγματοποίησαν εκθέσεις στην ελεύθερη Ελλάδα, ενώ ο Γιάννης Στεφανίδης σχεδίασε το σήμα της Ε.Π.Ο.Ν.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

Νίκος Εγγονόπουλος- «Aurendez-vousAllemand–*Ενθύμιον της κατοχής. Αθηναία κυρία μπροστά σε Γερμανό κατακτητή*»

Δραστηριότητες με αφορμή τον Πίνακα του Ν. Εγγονόπουλου

- Περιγράψτε τον πίνακα.
- Τι σας κάνει μεγαλύτερη εντύπωση και γιατί;
- Να αναζητήσετε στο διαδίκτυο και άλλα έργα ζωγραφικής που αναφέρονται στα εγκλήματα των ναζιστικών και φασιστικών καθεστώτων
- Να συζητήσετε για τα εκφραστικά μέσα με τα οποία οι εικαστικοί αποδίδουν τον πόνο, το φόβο και καταγγέλλουν τα αυτές τις εγκληματικές πράξεις.